

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Петренко Олександрі Вікторівни

УДК 338.48

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Міжнародний туризм та його місце в соціально-економічному розвитку
України**

242 «Туризм»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Петренко О. В.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Осіпчук Анна Сергіївна
асистент кафедри економіки,
підприємництва та туризму

Висновок кафедри _____

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри _____

№ __ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму

д. е. н., професор _____

Валінкевич Н. В.

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

«__» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Петренко О. В. захистив (ла)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Петренко О. В. Міжнародний туризм та його місце в соціально-економічному розвитку України. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 242 – Туризм. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Робота присвячена дослідженню теоретичних особливостей поняття міжнародного туризму, розкриттю впливу галузі міжнародного туризму на формування та розвиток економіки країни, аналізу сучасного стану туристичної галузі в Україні та подальшим стратегічним напрямкам його розвитку. Структурно робота складається з вступу, трьох розділів, висновків; містить 3 таблиці, 4 рисунка, список використаних джерел з 30 найменувань.

Перший розділ роботи – теоретико-методологічний, розкриває сутність поняття міжнародного туризму, періодизацію його становлення як окремої світової галузі, класифікацію туристичних подорожей та описує основні фактори, що чинять вплив на функціонування міжнародного туризму. У другому розділі розкрито роль галузі міжнародного туризму у соціально-економічному розвитку України, а також проведено аналіз стану міжнародного туризму в Україні. Третій розділ описує проблеми та стратегічні напрямки розвитку міжнародного туризму на території України в сучасних умовах.

Ключові слова: класифікація видів туризму, міжнародний туризм, проблеми та перспективи міжнародного туризму, соціально-економічний розвиток, туристична галузь України.

ABSTRACT

O. V. Petrenko. International tourism and its place in the socio-economic development of Ukraine. – Manuscript.

Qualification work for a bachelor's degree in speciality 242 – Tourism – Polissya National University, Zhytomyr, 2023.

The research work is devoted to the study of the theoretical features of international tourism, the disclosure of the impact of international tourism on the formation and development of the country's economy, the analysis of the current state of the tourism industry in Ukraine and further strategic directions of its development. Structurally, the qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, 3 tables, 4 images, and a list of 30 references.

The first section of the research is theoretical and methodological, which reveals the essence of the concept of international tourism, the periodization of its formation as a separate global industry, the classification of tourist travels and describes the main factors that influence the functioning of international tourism. The second section reveals the role of the international tourism industry in the socio-economic development of Ukraine and analyses the state of international tourism industry in Ukraine. The third section describes the problems and strategic directions of development of international tourism in Ukraine in the current conditions.

Keywords: classification of international tourism, international tourism, problems and prospects of international tourism development, socio-economic development, tourism industry of Ukraine.

ЗМІСТ

	с.
АНОТАЦІЯ.....	3
ABSTRACT.....	4
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ I Теоретичні засади дослідження міжнародного туризму.....	9
1.1. Сутність поняття міжнародного туризму.....	9
1.2. Класифікація видів міжнародного туризму.....	11
1.3. Соціально-економічні фактори формування міжнародного туристичного ринку.....	13
Висновок до розділу I.....	16
РОЗДІЛ II Моніторинг розвиненості міжнародного туризму в Україні.....	17
2.1. Значення міжнародного туризму в розвитку економіки країни.....	17
2.2. Оцінка стану міжнародного туризму в Україні в сучасних умовах.....	19
2.3. Роль міжнародного туризму у соціально-економічному розвитку України.....	21
Висновок до розділу II.....	24
РОЗДІЛ III Проблеми та стратегічні напрями розвитку міжнародного туризму в Україні.....	25
3.1. Проблеми та можливості розвитку міжнародного туризму в Україні.....	25
3.2. Стратегії розвитку міжнародного туризму в Україні.....	27
Висновок до розділу III.....	30
ВИСНОВОК.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

В сучасних реаліях міжнародний туризм є галуззю, що займає важливе місце у світовій економіці та економіці окремих держав. Активний його розвиток стимулює покращення національної економіки, рівня добробуту населення та допомагає розвивати сектори економіки, що безпосередньо з ним пов'язані: промисловий, транспортний, торгівельний тощо. Зокрема, стан туристичної сфери в країні залежить і від супутніх галузей: готельного та ресторанного, туристичного, розважального бізнесів. Ефективний розвиток міжнародного туризму приносить в країну великий щорічний дохід. Іноземні відвідувачі платять кошти за товари та послуги, які отримують в країні відпочинку, постачають валюту в державний бюджет і в такий спосіб інтенсифікують платіжний баланс країни.

Україна володіє величезною базою туристичних ресурсів і, таким чином, є багатоперспективною щодо успішного розвитку туристичного сектору. Втім цей розвиток гальмують чисельні проблеми, з якими зіштовхується туристична індустрія країни: складна економіко-політична ситуація, відсутність ефективної стратегії розвитку туризму, слаборозвинена туристична інфраструктура, низька кваліфікованість робітників галузі, відсутність активних іноземних інвестицій тощо. Для подолання зазначених проблем державі важливо розробити стратегії ефективного розвитку туристичної галузі, яка зможе покращити загальний стан економіки та зробить Україну привабливою туристичною дестинацією для іноземних та внутрішніх відвідувачів.

Актуальність теми полягає в тому, що галузь міжнародного туризму в Україні має багату різноманітну ресурсну базу, але водночас потребує активного розвитку шляхом залучення іноземних інвестицій, удосконалення туристичної інфраструктури, стимулювання потоків іноземних та внутрішніх туристів.

Мета кваліфікаційної роботи полягає дослідженні проблем, що гальмують розвиток міжнародного туризму в Україні, та пошуку оптимальних стратегій для їх вирішення.

Відповідно до сформованої мети були поставлені та розв'язані наступні **завдання**:

- дослідити значення поняття «міжнародний туризм» класифікацію туристичних подорожей;
- визначити передумови, які сприяли становленню та розвитку міжнародного туризму у світі;
- дослідити туризм як економічну категорію на світовому ринку послуг;
- проаналізувати сучасний стан розвитку міжнародного туризму в Україні;
- визначити можливі стратегії ефективного розвитку міжнародного туризму на території України.

Предметом кваліфікаційної роботи є умови, чинники та економічні механізми впливу міжнародного туризму на розвиток національної економіки України.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес функціонування міжнародного туризму як структурного елемента світогосподарської економічної системи.

Методи дослідження: основними методами дослідження у кваліфікаційній роботі є емпіричний аналіз, теоретичний аналіз, спостереження, порівняння, синтез, метод узагальнення даних, статистичний аналіз та дедукція.

Апробація результатів наукових досліджень:

1. Осіпчук А. С., Петренко О. В. Проблеми та перспективи розвитку міжнародного туризму в Україні. Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів : матеріали збірника Всеукраїнської науково-

практичної конференції (01 лютого 2023 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 375-377;

2. Осіпчук А. С., Петренко О. В. Вплив міжнародного туризму на соціально-економічний розвиток України. Туризм: міжнародний досвід та національні пріоритети : матер. II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (15-16 червня 2023 р., м. Житомир). м. Житомир, 2023.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання його матеріалів і теоретичних результатів у подальшому аналізі проблем та перспектив сфери міжнародного туризму в Україні та розробки ефективних стратегій розвитку міжнародного туризму в Україні.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків; містить 33 сторінок тексту. Список джерел включає 19 найменувань літератури, 11 електронних публікацій.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність поняття міжнародного туризму

Міжнародний туризм – це глобальне явище, що в епоху глобалізації впливає як на життя кожної людини, так і на розвиток кожної країни та світової економіки. У зв'язку зі своєю довготривалою історією та багатогранністю туризм досі не має єдиного усталеного визначення і трактується науковцями, дослідниками, організаціями по-різному. Точне визначення цього поняття відіграє важливу роль у подальших дослідженнях туристичної галузі, проведення статистичного аналізу і визначення подальших тенденцій його розвитку.

Досліджуючи праці вітчизняних науковців на тему визначення поняття «міжнародний туризм», всі тлумачення цього терміну можна поділити на декілька узагальнюючих категорій, які мають різні погляди щодо визначення міжнародного туризму: всебічний економічний та соціальний феномен; вид рекреаційного відпочинку; особливий вид міграції населення; діяльність спрямована на проведення вільного часу шляхом використання послуг туристичної сфери [15, с. 11].

Міжнародний туризм є однією з найголовніших галузей у сфері надання послуг. Завдяки зростанню світової економіки та покращенню людського благополуччя, попит на туристичні послуги та продукти активно зростає. Міжнародний туризм часто розглядають у вигляді відкритої системи, яка крізь безліч каналів (інформаційних, кадрових, фінансових, ресурсних і т. д.) має прямиий зв'язок з ринками вищих категорій (міжнародний ринок і ринок послуг) та з господарською структурою окремої країни [4, с. 5-6].

Термін «міжнародний туризм» охоплює два важливі поняття:

Турист – це людина, яка бажає задовольнити власні потреби, подорожуючи з певною метою за межами місця свого постійного проживання на термін від 24 годин до одного року;

Туристичний бізнес – це діяльність, що має на меті одержувати прибуток шляхом виробництва та продажу туристичних товарів і послуг.

Проте, міжнародний туризм – це не лише поєднання зв'язку між туристом і турбізнесом, а й *сукупність міжнародних зв'язків* між країнами. Міжнародний туризм сприяє створенню нових і покращенню вже існуючих дипломатичних зв'язків, який чинять власний соціально-економічний вплив. Також, туристична галузь є важливим інструментом культурних обмінів між державами, які посилюють зв'язки між собою [10, с. 84].

Міжнародний туризм визнають однією з домінуючих та найбільш рентабельних галузей світу. Він здійснює близьку співпрацю з різноманітними бізнес-підприємствами, які чинять власний вплив на надання послуг та стають їх невіддільним елементом. Туризм впливає на політичну, економічну, культурну сферу та сферу зайнятості – всі вони сприяють формуванню окремого туристичного центру всередині країни, індивідуального та особливого на міжнародному ринку туристичних послуг. Здебільшого країни надають перевагу декільком сферам, що приносять найбільший прибуток, і вкладаються в їх розвиток.

Для країни, що перебуває на стадії швидкого розвитку, міжнародний туризм може бути головним компонентом досягнення мети у піднесенні економіки: збільшення відсотку зайнятості на ринку праці, покращення благополуччя людей, безперервний економічний зріст, поліпшення тенденції задоволення соціальних потреб.

Розвиток міжнародного туризму можна поділити на п'ять періодів:

Початковий період – до 1841 р. Цей етап характеризується зародженням товарно-грошових відносин, становленням торгівлі, суспільним поділом праці, розвитком спорту, мистецтва, релігій, процвітанням галузі машинобудування та будівництва доріг всередині окремих країн;

Період становлення туризму як окремої галузі – 1841-1914 рр. Цьому періоду притаманна поява визначних відкриттів у сфері науки та їх практичне

застосування, збільшення потужності та результативності праці, початок формування та розвитку сфери послуг;

Період становлення туристичної індустрії – 1918-1939 рр. Він відзначається розвитком комерційної діяльності туристичних компаній, доступністю подорожей для середнього класу населення;

Період монополізації індустрії туризму – від 1945 р. Для нього притаманне посилення процесів економічної, науково-технічної, торгівельної співпраці між країнами кожного континенту [13, с. 23];

Новітній період розвитку туристичної індустрії – 2000 р.-сьогодення. Поява цього періоду пов'язана з активною глобалізацією, що була спричинена багатьма процесами, серед яких розвиток інформаційних технологій.

Беручи до уваги вплив історичних подій на розвиток туристичної галузі, варто виділити період становлення індустрії міжнародного туризму, притаманного окремо для України – розвиток міжнародного туризму в Україні як самостійної незалежної країни (1991 р. – до т. ч.), що був спричинений розпадом СРСР [13, с. 23].

Отже, подорожі є важливою частиною життя багатьох людей та успішного функціонування багатьох країн. Міжнародний туризм як окрема галузь займає важливе місце в світовій економіці та чинить великий вплив на її розвиток. В багатьох країнах він є ключовою галуззю одержання прибутку в державний бюджет. Також, міжнародний туризм є важливою складовою встановлення міжнародних зв'язків.

1.2. Класифікація видів міжнародного туризму

Міжнародний туризм – це галузь, для якої характерна різнобічність, тому він класифікується за багатьма ознаками. Головна ознака, що впливає на класифікацію туризму пов'язана з причинами та метою подорожі, – саме тому визначення поняття «туризму» злегка проблематичне і тлумачиться кожним туристом по-особливому, згідно з його досвідом та інтересами.

Серед основних ознак, за якими прийнято класифікувати туризм, виділяють: мета поїздки, кліматичні умови, транспорт (засоби пересування), тривалість поїздки, інтенсивність подорожі, спосіб організації, особисті побажання та переваги подорожуючих, їх фінансові можливості.

За метою подорожі виділяють такі види туризму:

Рекреаційний або лікувально-оздоровчий туризм – подорожі задля лікування та відпочинку. Його важливими складовими є цілющий клімат, мінеральні води, лікувальні грязі, сприятливе навколишнє середовище;

Релігійний (паломницький) туризм – поїздки до святих місць, релігійних пам'яток задля ознайомлення з особливостями історії релігії;

Пригодницький туризм – вид туризму, для якого характерна інтенсивна фізична активність в незвичному природному середовищі, часто в екзотичних та екстремальних умовах;

Культурно-пізнавальний туризм – подорожі з метою ознайомлення з матеріальною та духовною культурною спадщиною народу, різноманітними пам'ятками історії, культури, архітектури, відвідування театрів, музеїв;

Діловий туризм – подорожі задля проведення ділових зустрічей, перемовин, встановлення ділових відносин тощо. Цей вид туризму набирає стрімких обертів та користується великим попитом;

Науковий туризм – це подорожі з метою ознайомлення з науковими та технічними досягненнями, участь в наукових конференціях, семінарах, конгресах тощо;

Спортивний туризм – подорожі, що пов'язані зі спортивною діяльністю: відвідування спортивних матчів, змагань, заходів, в яких турист бере участь або вболіває за улюблену команду [24, с. 19-23];

Шопінг-туризм – це організована подорож, метою якої є купівля товарів різних категорій: одягу, подарунків, ювелірних виробів тощо [22, с. 189].

Існують також інші, менш популярні види туризму, серед яких освітній туризм, темний туризм, подієвий туризм, кінотуризм, гастрономічний туризм, військовий туризм, грибний туризм тощо [4, с. 18, 24].

За тривалістю подорожі туризм поділяють на: короткочасний – тривалість поїздки не перевищує трьох діб; тривалий – поїздка триває 3 доби та більше.

Відповідно до засобів пересування, що використовуються під час подорожі, виділяють наступні види туризму: автомобільний туризм, караванний круїз, річний та морський круїзи тощо.

Відповідно до кількості туристів, туризм поділяють на: індивідуальний (1-5 осіб) – поїздка однієї або декількох людей до туристичної дестинації за самостійно організованим планом і маршрутом; груповий (6 осіб і більше) – поїздка групи туристів за власним маршрутом і планом [24, с. 23-25].

Окрім наведених вище класифікацій, ЮНВТО класифікує туризм за способом переміщення, використовуваним під час подорожі. Таким чином, існує окрема класифікація транспортних засобів, що використовуються на період мандрівки: сухопутний транспорт: авто, автобуси, залізничний транспорт, кінний транспорт тощо; водний транспорт: пасажирський пором, яхта, круїзний лайнер тощо; авіап перевезення: приватні авіап перевезення, регулярні авіарейси, позапланові авіарейси, тощо [22, с. 190-191].

Отже, завдяки своїй багатогранності, міжнародні туристичні мандрівки класифікують за багатьма ознаками. Головною з них вважається класифікація за метою поїздки, що визначає багато інших факторів, адже кожен вид подорожі – унікальний, та вирізняється власною специфікою.

1.3. Соціально-економічні фактори формування міжнародного туристичного ринку

Спостерігаючи за динамікою розвитку міжнародного туризму, можна помітити постійні тенденції покращення та погіршення туристичної діяльності. Наслідком таких мінливих коливань вважається вплив

різноманітних глобальних факторів на розвиток міжнародного туризму. Всі вони разом здатні створювати великі труднощі для розвитку туристичної сфери.

Фактори впливу на розвиток міжнародного туризму прийнято поділяти на дві загальні групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори – це група факторів, що пов'язані з місцем країни у міжнародному середовищі та глобальними процесами, що чинять вплив на державу. До таких факторів відносять: політична та економічна стабільність, участь держави в міжнародних організаціях, рівень та успішність дипломатичних відносин з рештою країн, рівень взаємодії з іншими економіками світу.

Внутрішні фактори безпосередньо чинять вплив на розвиток туристичної сфери та пов'язані з економічними та соціально-демографічними показниками розвитку країни. Серед них виділяють основні: кількість, густота населення та його вік, рівень доходу на родину, рівень працевлаштування тощо. Серед соціально-демографічних факторів окремо виділяють: рівень економічного розвитку країни, рівень життя населення, демографічний процес, внутрішній устрій суспільства, екологічна ситуація [1, с. 44-45].

Основними соціально-економічними факторами, що чинять вплив на формування туристичного ринку та визначають його динаміку, є: рівень індустріалізації та науково-технічний розвиток, ступінь розвиненості продуктивних сил, матеріальна забезпеченість суспільства, частка вільного часу, культурний рівень, рівень освіти населення, розвиненість інформаційних засобів, рекламна діяльність, релігійні чинники тощо.

Окремо серед соціальних факторів впливу на розвиток міжнародного туризму виділяють: рівень розвитку ЗМІ, збільшення тривалості щорічної відпустки, підвищення заробітної плати та матеріального добробуту населення, надання пільг різних категорій для потребуючих. Існує багато факторів, що гальмують розвиток міжнародного туризму або чинять на нього негативний вплив. Серед таких факторів найбільш поширеними є: економічні,

політичні та інші кризи, зростання зовнішньої заборгованості, нестабільна політична ситуація, інфляція, безробіття, незадовільний стан екології, банкрутство туристичних підприємств тощо.

За результатами соціологічного опитування, що було проведено Інститутом вивчення вільного часу серед країн Європи, під час подорожей туристів найбільше турбують такі проблеми:

Війни, воєнні дії, політична нестабільність – вони є найпотужнішим стримуючим фактором подорожей до країн, де відбуваються такі події. Досить часто траплялись випадки, коли такий фактор чинив вплив на туризм не лише держави, в якій він був присутнім, а й її сусідніх країн. Так, наприклад, описана ситуація зосереджена на Близькому Сході, де туризм до привабливих туристичних регіонів є обмеженим явищем, у зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в багатьох країнах;

Проблеми екології – до таких відносять забруднення атмосфери, навколишнього середовища, водних ресурсів, або ж екологічні катастрофи, як, наприклад, Чорнобильська, які в результаті скорочують кількість туристичних ресурсів, що можуть використовуватись. Проте, як показує практика, через багато років після інциденту Чорнобильська зона стала одним з туристичних маркерів України, який часто приваблює туристів;

Епідемії та пандемії – їх спалахи у певних країнах або континентах суттєво стримують розвиток туристичної сфери, адже насамперед пов'язані з небезпекою зараження подорожуючих. Такі випадки часто спостерігаються на африканському континенті та пов'язані здебільшого з антисанітарією або відсутністю вакцинації населення;

Стихійні лиха (природні катастрофи) – передбачити такі явища практично неможливо, а руйнування, які вони завдають, часто є колосальними. Як наслідок, вони руйнують туристичну і транспортну інфраструктуру, завдаючи великих збитків туристичній сфері країни [24, с. 36-38].

Отже, розвиток міжнародного туризму залежить від низки факторів, які визначають погіршення його стану або процвітання. Серед факторів, які чинять найбільший вплив на становлення міжнародного туризму, виділяють: економічні, політичні, демографічні, екологічні, природо-рекреаційні тощо. Існує також низка небезпечних та непередбачуваних факторів, які трансформують стан міжнародного туризму та змінюють умови його розвитку.

Висновок до розділу I

Міжнародний туризм займає важливе місце у зовнішньоекономічній діяльності; завдяки своєму динамічному розвитку з року в рік його роль в сучасній світовій економіці безперервно зростає. Загалом туризм завжди розглядається як складний соціально-економічний феномен, що здійснює реалізацію провідних економічних процесів. Міжнародний туризм є не лише економічною категорією, це також один із ключових напрямів міжнародної співпраці, суть якого полягає у повазі до національної культури та звичаїв інших народів, який також дає змогу ознайомитись з досягненнями країни в тій чи іншій сфері.

Міжнародний туризм класифікують за багатьма ознаками, оскільки він є різностороннім явищем. Провідною вважається класифікація за метою туристичної подорожі, до якої відносять: лікувально-оздоровчий, релігійний, пригодницький, культурно-пізнавальний, спортивний, діловий туризм та інші види. Кожен вид характеризується особливими властивостями, які впливають на розробку туристичної подорожі.

Тенденція розвитку міжнародного туризму часто залежить від низки факторів, які чинять прямий або опосередкований вплив на нього. Ці фактори вносять свої зміни до функціонування сфери міжнародного туризму та навіть визначають її подальший розвиток. Серед таких факторів окрему увагу звертають на: рівень індустріалізації, науково-технічний розвиток, частка вільного часу, рівень освіти населення та рівень його доходів, економіко-

політична ситуація в країні, рівень безробіття, стан навколишнього середовища тощо.

РОЗДІЛ II. МОНІТОРИНГ РОЗВИНЕНOSTІ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Значення міжнародного туризму в розвитку економіки

У сучасному світі міжнародний туризм – це галузь, що розвивається надзвичайно швидкими темпами та робить вагомий внесок у розвиток країн, для яких вона є однією з пріоритетних галузей. Особливістю явища туризму є те, що воно увійшло в повсякденне життя більшості людей по всьому світу та значно прискорює соціально-економічний прогрес будь-якої країни. У високорозвинених державах туризм є одним з ключових джерел покращення рівня життя населення і поповнення валютних надходжень. Туристична діяльність налагоджує, нормалізує та зміцнює зв'язки між державами, а також дозволяє просувати імідж країни на міжнародному рівні [20, с. 160; 27, с. 90].

Туристична галузь чинить вплив на активізацію розвитку багатьох інших галузей державної економіки: торгівлі, інфраструктури, будівництва, промисловості, управління, сільського господарства тощо. У сферу туризму щороку приходять нові підприємці та інвестори. Така тенденція пов'язана з тим, що туристична галузь часто потребує невеликі початкові капіталовкладення, попит на послуги цієї галузі невідменно зростає, туризм забезпечує високу рентабельність підприємств та дозволяє окупити витрати за мінімальний період часу [2, с. 124].

Головною рушійною силою покращення стану туристичної галузі є економічні переваги у вигляді додаткового доходу, які вона надає. Основними елементами інфраструктури, розвиток яких прискорює туризм, є готелі, заклади харчування, бази відпочинку, рекреаційні зони тощо. Туризм відіграє особливу роль у створенні нових робочих місць і подоланні проблеми низького рівня зайнятості населення. Великою перевагою щоденного збільшення робочих місць є те, що такий процес не вимагає великих витрат. Туризм є багатогранною галуззю, яка зосереджує в собі велику кількість секторів економіки, що створює труднощі в процесі установлення точної чисельності робітників, задіяних у галузі [16, с. 230-231].

Розвиток міжнародного туризму в країні сприяє збільшенню продуктивності соціально-економічного положення та активізує перехід економіки до фази сталого розвитку. Зміст етапу сталого розвитку полягає в тому, що всі галузі соціально-економічного комплексу злагоджено працюють з метою задоволення потреб населення, водночас зберігаючи природно-ресурсний потенціал.

Пандемія COVID-19 призупинила діяльність туристичної індустрії в усьому світі. Протягом 2019-2020 рр. пандемія знаходилась в найактивнішій фазі свого поширення, яка пізніше почала послаблюватись. У 2021 р. були помітні вагомні позитивні зрушення в туристичній галузі, яка почала відновлюватись завдяки послабленні обмежень у зв'язку з Covid. Україна не стала виключенням. За даними ДАРТ (Державне агентство розвитку туризму) Україну відвідало майже 4,3 млн осіб з різних країн (рис. 1.1). Це на 26,3% більше, ніж у 2020 р.

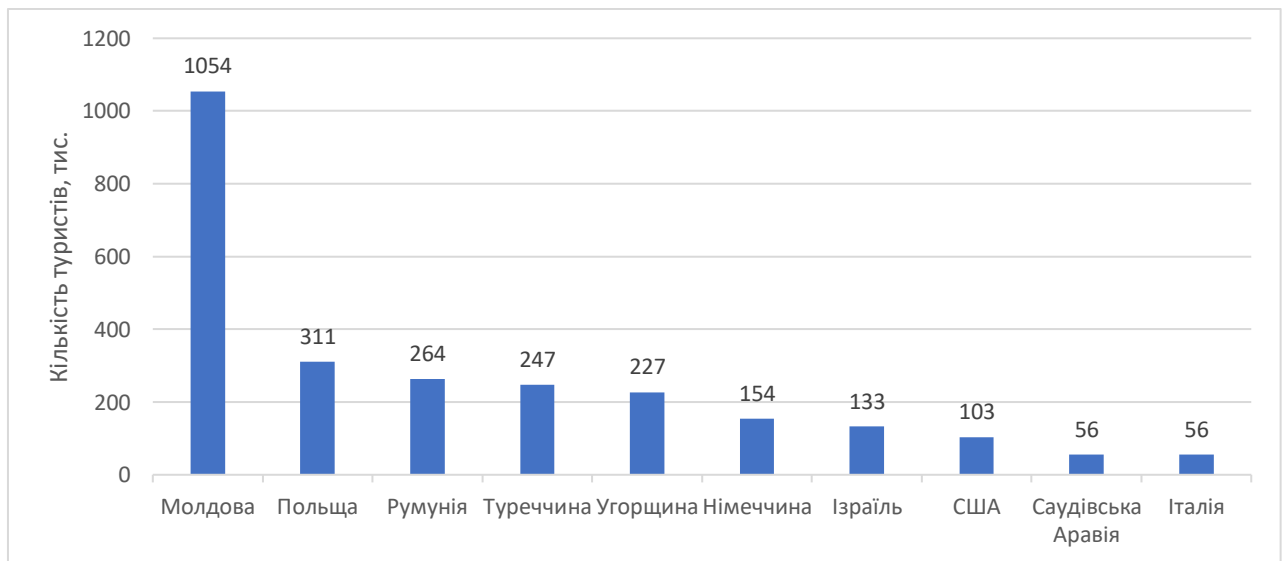

Рис. 1.1. Кількість туристів з різних країн, що відвідали Україну в 2021 р.

Джерело: сформовано на основі [8].

Отже, сфера міжнародного туризму чинить істотний вплив на розвиток як національної, так і світової економіки. Завдяки тому, що туристична галузь взаємодіє з багатьма іншими галузями економіки, вона дає поштовх для їх інтенсивного розвитку.

2.2. Оцінка стану міжнародного туризму в Україні в сучасних умовах

З економічного погляду, туризм є новою, молодою галуззю, чие стрімке становлення та розвиток беруть початок у другій половині ХХ ст. Як вже було зазначено, така тенденція зумовлена активізацією багатьох процесів, серед яких зростання загального добробуту, урбанізація населення, покращена транспортна інфраструктура та доступні пасажирські перевезення, збільшення частки вільного часу і т. д. Туризм є вагомим елементом глобальної економіки, що надає можливість країнам задовольнити мікро- та макроекономічні інтереси різних напрямків, які часто складно зв'язати між собою.

Туристична галузь України, в порівнянні з рівнем розвитку світового туризму, переживає багато труднощів. Перш за все це пов'язано з російським вторгненням на територію України в 2014 р. та 2022 р., що значно уповільнило розвиток економіки, і в результаті знизило дохід населення, спричинило відтік інвестицій тощо. [11, с. 82]. Війна вчинила колосальний негативний вплив на розвиток туризму в Україні, який з того часу і до нині намагається відновитись і доцільно функціонувати (Рис. 2.1). Згідно з відкритими даними у 2020 році у зв'язку з пандемією туристична галузь втратила приблизно 62 млн робочих місць, що призвело до жахливих економічних наслідків. Відповідно до офіційних даних, туристичний сектор в Україні втратив мінімум \$1,5 млрд за період коронавірусу. Десятки тисяч робітників галузі туризму втратили роботу і, відповідно, дохід [7, с. 48-49]. У 2014 році почалась російсько-українська війна, що була зосереджена на сході України, де велися активні бойові дії. У той же час півострів Крим, який був важливим туристичним маркером України, опинився під окупацією росіян. Починаючи з 24 лютого 2022 року росія почала повномасштабну війну проти України, яка призвела до втрат у кожному секторі економіки держави, враховуючи туристичний. Внутрішній туризм країни на певний період припинив своє функціонування, не говорячи вже про потік іноземних туристів, який практично зупинився у зв'язку з постійною загрозою ракетних обстрілів.

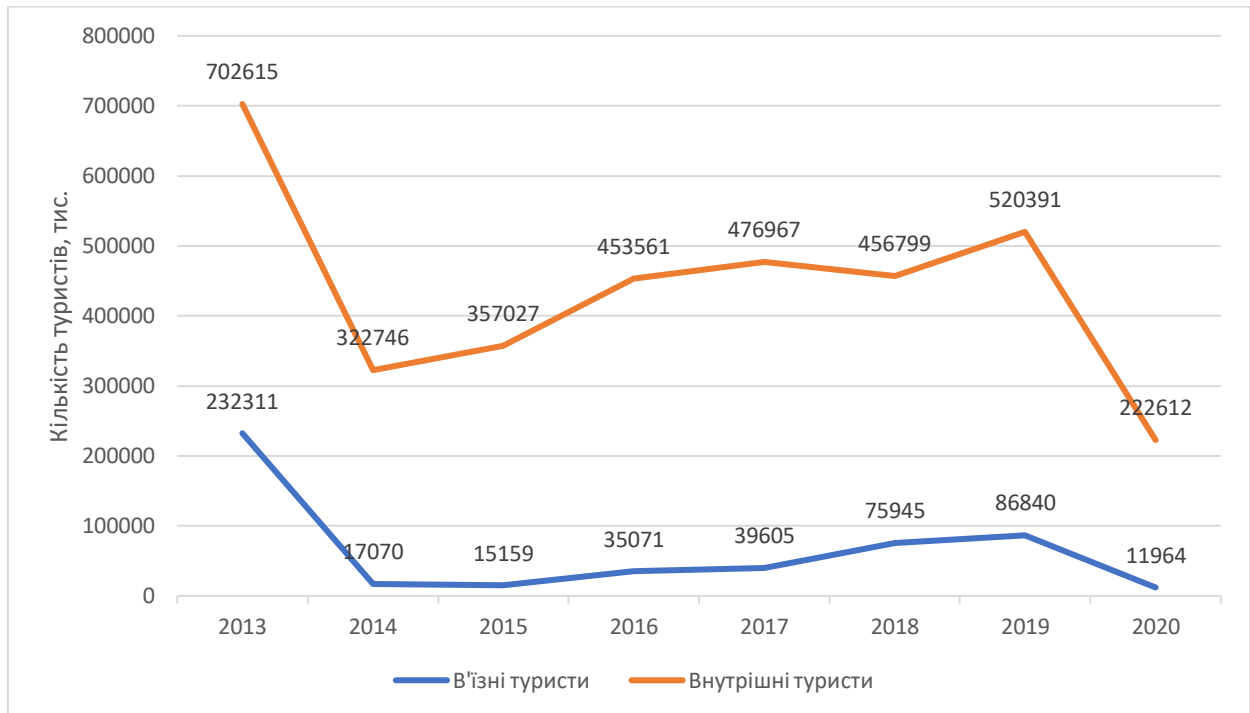

Рис. 2.1. Кількість в'їзних (іноземних) та внутрішніх туристів в Україні за 2013-2020 рр.

Джерело: сформовано на основі [9].

Під російською окупацією знаходиться значна частина української території на сході та півдні, яка щороку приймала велику кількість туристів. Багато туристичних пам'яток і об'єктів, туристична інфраструктура зруйновані і потребують відновлення. Можна зробити висновок, що функціонування міжнародного туризму на території України наразі заморожене.

Україна є найбільшою країною в Європі, відповідно в ній зосереджена велика чисельність різноманітних рекреаційних ресурсів. Серед них величезна кількість культурно-історичних ресурсів, а саме: музеїв, старовинних палаців і замків, фортець, історико-архітектурних і природних заповідників тощо. Такі ресурси багаті своєю різноманітністю та наявні у кожному регіоні по всій території України. Цьому сприяла її багатовікова та насичена історія.

Інші значущі туристичні ресурси – це місця паломництва. Україна багата різноманітними релігійними об'єктами, особливо церквами та

храмами, місцями духовної сили, відвідування яких спрямоване на духовний розвиток та очищення. Також, на території України зосереджено багато унікальних природних ландшафтів, серед яких як рівнинні, так і гірські регіони, а також моря, печери, річки та озера. Їх відвідування часто поєднують з пізнавальним туризмом, додаючи до програми туру місця, де знаходяться місцеві історико-культурні пам'ятки.

База лікувально-оздоровчих туристичних ресурсів в Україні є надзвичайно багатою. На її території розміщені різноманітні курорти (бальнеологічні, морські, мінеральні), лікувальні санаторії, курортні зони тощо. Україна володіє великими запасами лікувальних грязей, мінеральних вод, лісистюю та гірською місцевістю, які активно використовуються в туристичній діяльності та розвивають її [14, с. 2-3].

Отже, розвиток міжнародного туризму в Україні переживає не найкращі часи. Це здебільшого спричинено військовими діями на території країни, які несуть загрозу для населення. Тим не менш, сильними сторонами туризму в Україні є: велика кількість бальнеологічних, історико-культурних, природних та інших ресурсів, історично сформована рекреаційна система, наявність чисельних туристичних підприємств, багата культурно-історична спадщина.

2.3. Роль міжнародного туризму у соціально-економічному розвитку України

Туристична діяльність є важливим компонентом розвитку не лише туристичного сектору, а й решти економічних секторів. Євроінтеграційний процес, що триває в Україні на даний момент, займає важливе місце у реформуванні туристичної сфери, оскільки чинить на неї сильний вплив і дозволяє змінити структуру регулювання галузі на нові стандарти. Тим не менш, існують випадки, коли не дивлячись на європейську інтеграцію спостерігається відсутність дієвих реформ, небажання долати вже існуючі перешкоди, труднощі ведення підприємницької діяльності [26, с. 113-114].

В сучасних умовах міжнародний туризм в Україні може повноцінно стати головним компонентом соціально-економічного розвитку країни як у її межах, так і поза ними. Однак, той стан туризму України, який можна спостерігати зараз, не є сприятливим для позитивних тенденцій. Наразі не виникає жодних вагань з приводу того, що Україні потрібно змінювати концепцію економічного розвитку на більш інноваційну; практичний досвід свідчить про те, що інноваційні зміни, впроваджені на теперішній стадії, можуть сформувати високий індекс економічного зростання, а також сприятимуть подоланню соціальних, екологічних проблем, збільшать рівень конкурентоспроможності економіки України [12, с. 51].

Туризм чинить хороший вплив на поліпшення стану національної економіки тоді, коли він розвивається у різних напрямках, іншими словами не трансформує економіку держави в форму економіки послуг. Тобто, продуктивність туризму з економічної точки зору має на меті розвиток туризму одночасно та в контакт з рештою галузей економіки країни [25, с. 93].

Міжнародний туризм безперервно стимулює економічний розвиток країн, що на високому рівні приймають мільйони туристів. Відсоток галузі туризму у формуванні ВВП України є надзвичайно низьким, враховуючи неймовірно високий потенціал розвитку туризму на території держави. В період з 2014 по 2019 рр. частка сектору туризму не підіймалась вище 2% реального ВВП (табл. 2.1); такий показник є дуже низьким у порівнянні з іншими країнами, в яких він складає приблизно 10% від ВВП [3].

Таблиця 1.1

Темп росту ВВП і частки туристського сектору в Україні за 2014-2020 рр.

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Номинальний ВВП, млрд грн	1567	1979	2383	2983	3559	3975	4195
Динаміка зростання номінального ВВП, %	108	126	120	125	119	112	113
Реальний ВВП, %	93	91	102	102	103	103	103

Частка туристського сектору у ВВП, %	1,5	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
--------------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Джерело: сформовано на основі [3].

Використання туристичного потенціалу та налагодження системи дієвого управління ним дозволять Україні модернізувати та покращити систему менеджменту і нормалізувати платіжний баланс держави. Вкладення ресурсів у поліпшення туристичної галузі в результаті підвищує рівень зайнятості в країні. За статистикою, чисельність робочих місць у сфері туризму, у порівнянні з іншими економічними секторами, збільшується в 1,5 рази швидше [19, с. 55].

Міжнародний туризм чинить вагомий вплив на ВВП країни, але цей вплив недостатньо досліджений. Проте він може бути оцінений шляхом обчислення надходжень від туризму у складі реального ВВП (табл. 2.2) [3].

Таблиця 1.2

Характеристика ринку міжнародного туризму України за 2014-2020 рр.

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Дохід в економіку України з ринку міжнародного туризму, млрд дол.	6,76	4,29	4,68	5,76	6,77	9,55	5,32
Кількість іноземних туристів, що відвідали Україну, тис чол.	17,1	15,2	35,1	39,7	75,9	86,9	11,9
Кількість виїзних туристів України, млн чол.	16,9	13,4	16,5	17,6	32,6	45,2	16,4

Джерело: сформовано на основі [3; 9].

Туристична індустрія виконує важливу соціальну роль, що спрямовує свої зусилля на два різні вектори. Перший – розвиваючи та покращуючи стан туристичної галузі, країна здатна подолати проблему безробіття серед її населення, оскільки таким чином туризм покращує економічний добробут своїх робітників. Другий – туризм задовольняє велику кількість потреб як окремої людини, так і суспільства в цілому (новий досвід, яскраві емоції, зміна середовища проживання, духовний розвиток та збагачення, різнобічний відпочинок тощо) [19, с. 55].

Отже, ефективне врегулювання розвитку туризму сприяє покращенню економічного потенціалу держави, поліпшенню міжнародних соціально-економічних зв'язків та рівня життя населення. Туристичний потенціал України надзвичайно високий завдяки наявності широкого спектру різноманітних ресурсів.

Висновки до розділу II

На сучасному етапі свого становлення галузь міжнародного туризму є важливою складовою економіки багатьох держав, яка стимулює їх розвиток та ріст у багатьох секторах національної економіки. Туристична сфера активізує потоки значних валютних надходжень до країни, адже знаходиться велика кількість інвесторів, які бажають інвестувати в цю галузь, та подорожуючих, які бажають досліджувати світ. Завдяки своїй багатогранності туризм співпрацює з багатьма іншими галузями і, відповідно, сприяє їх розвитку. Серед таких галузей виділяють торгівлю, промисловість, транспортну галузь, будівництво, сільське господарство тощо. Туристична галузь підштовхує до розвитку елементи національної інфраструктури: заклади розміщення (готелі, мотелі, бази відпочинку тощо), заклади харчування (ресторани, бари тощо), підприємства торгівлі.

Окрему важливу економічну роль відіграє туризм у створенні нових робочих місць в країні. Для держави, яка активно розвиває туристичний сектор, важливо мати достатню кількість кваліфікованих працівників у туристичній галузі, адже кількість вільних вакансій завжди буде зростати. Таким чином, країна може позбавитись проблеми низького рівня зайнятості населення, якщо така існує.

Україна є найбільшою країною Європи, яка має величезний туристичний потенціал, проте недостатньо добре розвинену інфраструктуру та нестабільну політичну ситуацію у вигляді військових дій, що й заважає розвитку туризму на її території. На жаль, на ринку міжнародного туризму Україна виступає скоріше імпортером, аніж експортером туристських послуг.

Для активного розвитку туристичної галузі на території України необхідно подолати низку проблем, які призупиняють цей розвиток.

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми та можливості розвитку міжнародного туризму в Україні

Згідно з дослідженнями та аналітикою, в'їзні (іноземні) туристи відвідують здебільшого великі міста України. Це пов'язано з сучасною та розвиненою туристичною інфраструктурою у великих населених пунктах, на відміну від селищ та сіл, де туристична інфраструктура знаходиться переважно в поганому та недієздатному стані. Тим не менш, на думку багатьох фахівців, іноземців в Україні може привабити саме дика природа – ліси, лимани, пустеля. Також, порівнюючи ціни в Європі та Україні, іноземних туристів в Україні може приваблювати доступна ціна на туристичні послуги.

Для успішного залучення іноземних туристів до України необхідно співпрацювати з іншими країнами та туристичними організаціями. Державне агентство розвитку туризму працює над тим, аби спільно розвивати туристичну галузь між Україною та іншими державами і просувати туристичні продукти один одного. Серед країн, з якими розпочато співпрацю в туристичному напрямку, Туреччина та країни пострадянського простору [30].

Не зважаючи на великий потенціал, туристична галузь в Україні має багато проблем, які гальмують її розвиток. Використання цього потенціалу на сьогодні не є ефективним і вимагає модернізації. Ця проблема спричинена внаслідок напруженого соціально-економічного стану всередині держави, застарілої системи регулювання туристичної галузі, військових дій на території країни, відсутності ефективною та злагодженою стратегією покращення туризму на регіональному та національному рівні. Стан, в якому зараз перебуває туристична галузь України, потребує посиленого пошуку шляхів здолання кризи та збільшення обсягів виготовлення високоякісних туристичних продуктів [28, с. 16].

Військова агресія росії щодо України наразі є найбільшою проблемою для держави не лише в соціально-економічних, а й в усіх аспектах. Анексія Криму в 2014 році, який був одним з центрів туристичної діяльності України та вагомим туристичним маркером, значно погіршила ресурсну базу, адже на території півострова було зосереджено сотні різних туристичних закладів, парків, об'єктів природно-заповідного фонду.

Починаючи з 24 лютого 2022 року, коли почалась повномасштабна російсько-українська війна, значна частина території України опинилась під окупацією. Цілі міста, лікувально-оздоровчі заклади та сотні туристичних об'єктів були зруйновані внаслідок ракетних обстрілів. На перший період часу туристична індустрія країни стала на паузу, проте декілька місяців потому змогла частково відновити своє функціонування. Загалом тенденція внутрішнього туризму під час повномасштабного вторгнення спостерігається здебільшого в західній, північній та центральній частині України. Серед південних областей туристична діяльність змогла частково відновитись в Одеській області [18, с. 116].

Загалом, більшість проблем, які наявні в українському туризмі, залишились ще з радянських часів, коли Україна входила в склад СРСР. Саме тому їх подолання вимагає складного та раціонального підходу. Виробнича база туристичної сфери утворилась ще в радянський період; з-поміж об'єктів комплексу туристичної інфраструктури домінують великі туристські бази, комплекси, де зосереджено багато місць для відпочиваючих і переважає низький рівень комфортабельності [28, с. 16].

Не зважаючи на багату базу природних ресурсів, матеріально-технічна база туризму в Україні знаходиться не в найкращому своєму стані. Така проблема є наслідком нераціонального фінансового забезпечення індустрії. Цей процес, перш за все, вимагає фінансування туристської інфраструктури: побудова транспортних та залізничних шляхів, зведення нових засобів розміщення, закладів харчування, підтримка хорошого стану рекреаційних зон тощо. Важливо, щоб фінансове забезпечення стало фундаментом

державної політики щодо туризму і посилювало економічний розвиток країни [18, с. 116].

Вже багато років розвиток туристичної галузі в Україні виходить на другий план, адже в першу чергу суспільство спрямовує свої зусилля на подолання економічних, політичних і соціальних проблем, які з кожним роком з багатьох причин ускладнюються. Аналізуючи сучасний стан туристичної галузі в Україні, головні проблеми, що стримують подальший розвиток туризму, можна поділити на 3 головні категорії (Рис. 3.1).

Економіко-політичні	Галузеві	Стратегічні
<ul style="list-style-type: none"> • військовий стан на території країни, який створює постійну загрозу перебування в ній, вносить зміни в структуру туризму та впливає на імідж держави; • економічна нестабільність, яка суттєво впливає на розвиток туризму та рівень доходів населення 	<ul style="list-style-type: none"> • поганий стан туристичної інфраструктури; • обмежена кількість пропонованих турпослуг; • низький рівень якості тур. товарів та послуг, який не відповідає міжнародним стандартам; • недостатня кваліфікованість працівників сфери 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність маркетингової стратегії просування України як тур. дестинації за кордоном; • відсутність надходження інвестицій в туристичну галузь; • недостатня підтримка тур. індустрії з боку держави

Рис. 3.1. Проблеми туристичної галузі в Україні

Джерело: сформовано на основі [28].

3.2. Стратегії розвитку міжнародного туризму в Україні

Туризм в Україні зараз проживає не найкращий свій період, ситуація дуже напружена, а прогнози песимістичні. Тим не менш, світу знайомі приклади, коли країни, що знаходяться в стані війни, продовжували розвивати свою туристичну галузь. Україна не повинна стати виключенням, адже наявність великої ресурсної бази дозволяє розвивати сферу туризму.

Кабінетом міністрів України у 2017 р. було розроблено Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 р., ймовірні кінцеві показники якої зображені в Табл. 2.1. Цих показників можливо досягнути за покрокової реалізації Стратегії, однак варто зазначити, що їх формування було створене за відсутності включення таких факторів впливу, як пандемія та повномасштабна війна, які, звісно, дещо змінили хід подій.

Табл. 2.1

Контрольні показники Стратегії

Найменування показників	Роки				Примітка
	2015	2019	2022	2026	
Чисельність в'їзних туристів до України, млн. чол	12,9	зб. у 1,5 рази	зб. у 2 рази	зб. у 2,5 рази	За вихідні дані взято показники 2015 р.
Чисельність суб'єктів туристичної діяльності, тис. од.	6,8	зб. у 1,5 рази	зб. у 3 рази	зб. у 5 разів	
Обсяг прибутків до місцевих бюджетів від сплати тур. Збору, млрд. грн	37,1	зб. у 2 рази	зб. у 5 разів	зб. у 10 разів	
Обсяг прибутків до зведеного бюджету від діяльності суб'єктів тур. діяльності, млрд. грн	1,71	зб. у 2 рази	зб. у 5 разів	зб. у 10 разів	
Чисельність робочих місць в тур. індустрії, тис. чол.	88	зб. у 1,5 рази	зб. у 3 рази	зб. у 5 разів	
Чисельність внутрішніх туристів, тис. чол.	357	зб. у 2 рази	зб. у 3 рази	зб. у 5 разів	
Чисельність екскурсантів, тис. чол.	125,5	зб. у 1,5 рази	зб. у 2 рази	зб. у 2,5 рази	

Джерело: сформовано на основі [21].

Відновлення туризму у важких кризових умовах слід розпочинати раціонально, аби отримати ефективні результати. Для початку держава може звернути увагу на наступні перспективні шляхи оптимізації туризму:

- розробка докорінно нової сучасної концепції галузі міжнародного туризму, що передбачає зміну державного регулювання галузі та визначення стратегічних напрямків її розвитку;
- перебудова або відновлення вже наявних туристичних об'єктів;

- покращення якості обслуговування, оновлення нормативно-правової бази;
- запровадження безвізового режиму з більшою кількістю країн, спрощення оформлення віз для іноземців;
- розробка маркетингових стратегій просування України як туристичної дестинації за кордоном;
- залучення іноземних інвестицій, які сприятимуть пришвидшенню розвитку туристичної галузі.

Багато труднощів, що виникають в туристичній галузі, можна подолати шляхом використання та впровадження інноваційної діяльності підприємств туризму. Такі нововведення дозволять туристичним компаніям відшукати найоптимальнішу стратегію їх розвитку.

Інноваційна діяльність в туризмі може бути спрямована на наступні аспекти: створення та продаж нових туристичних товарів і послуг, які раніше не зустрічались на ринку; використання передових технологій для надання різноманітних туристичних послуг; освоєння нових туристичних ресурсів; модернізація організаційно-управлінської системи на більш креативну форму, що матиме ефективне значення під час розробки та продажів туристичних продуктів; пошук нових ринків туристичних послуг; комплексні зміни у виробництві туристичної продукції [23, с. 5-6].

Стратегія розвитку національного міжнародного туризму піддається впливу різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників. Серед зовнішніх чинників виділяють такі: кризи економічного та політичного характеру, глобальна інфляція, природні катаклізми, видозміна регіонального попиту, покращення мобільних та цифрових технологій. Серед внутрішніх чинників виокремлюють наступні: система державного регулювання, ресурсна база, туристична інфраструктура, конкурентоспроможність цінової системи, безпековий фактор всередині держави, стан екології, трудові ресурси, рівень привабливості національної туристичної індустрії.

Для створення ефективної стратегії розвитку міжнародного туризму потрібно враховувати умови та зміни, що відбуваються всередині та за межами середовища країни. Таким чином, система економіки держави має бути міцною і водночас «еластичною», аби стабільно працювати в різних умовах. У такому стані економіка зможе стати максимально конкурентоспроможною на ринку, який постійно зазнаватиме змін [17, с. 149].

Продуктивне виконання стратегії розвитку туризму вимагає раціоналізованості та поетапності. Стратегічний план можна розділити на три базові етапи (Рис. 4.1), покрокове виконання яких сформує міцну базу для подальшого розвитку туристичної галузі України.

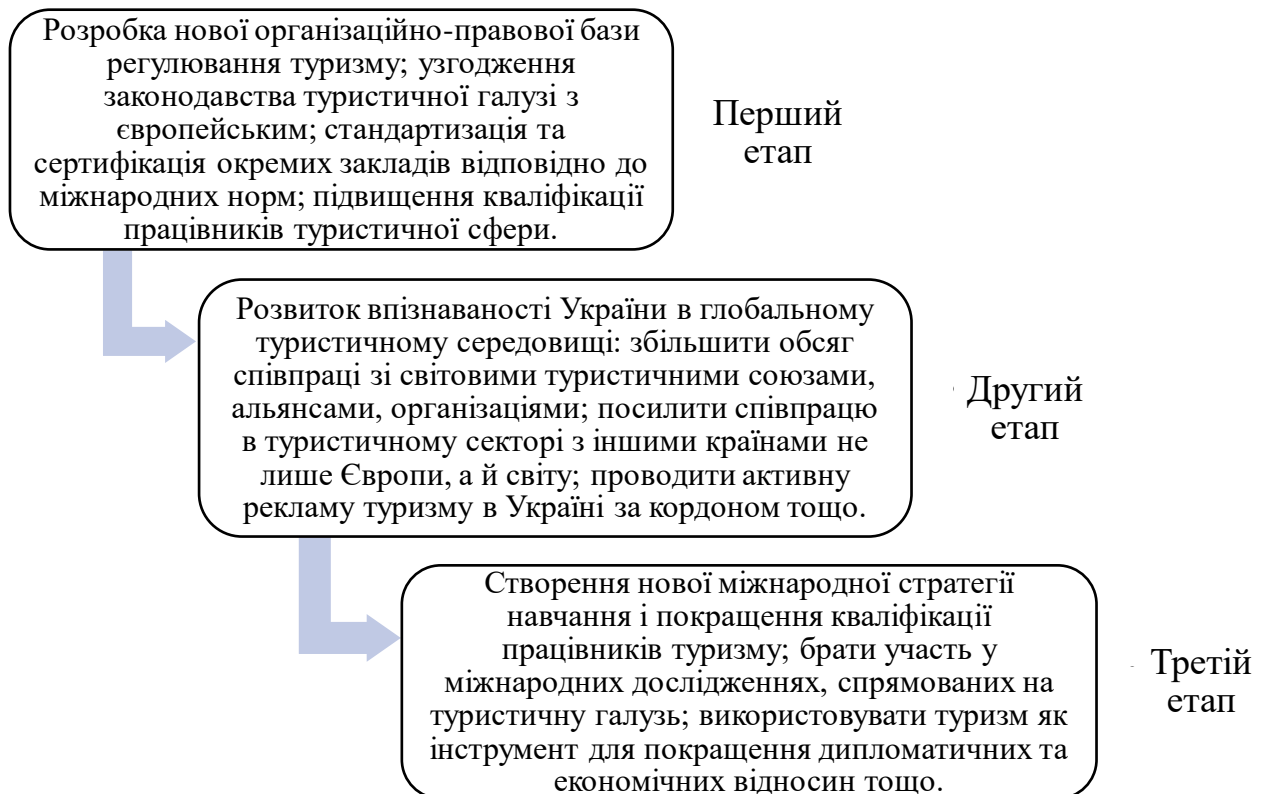

Рис. 4.1. Поетапна стратегія розвитку туризму в Україні

Джерело: сформовано на основі [5].

Варто зробити висновок, що саме шляхом постійної підтримки з боку держави можливо створити стабільну стратегію розвитку та модернізації туристичної галузі, а також висококонкурентний національний ринок туристських продуктів. Тим не менш, не достатньо лише створення єдиної

цільової стратегії покращення туристичної індустрії, важливо також звернути однакову увагу на окремі стратегічні цілі та наявну ресурсну базу.

Висновок до розділу III

На сьогодні туристична галузь беззаперечно вважається найперспективнішою та провідною в світовій економіці. Вклад в туристичну галузь пізніше активізує розвиток багатьох інших секторів національної економіки та приносить неабиякий дохід в державний бюджет і, в результаті, покращує рівень життя населення, стан економіки країни. Як наслідок, країна стає привабливою туристичною дестинацією, збільшується потік іноземних туристів, бажаючих її відвідати, посилюється її значення на міжнародному ринку туристичних послуг.

Україна, як країна, що володіє надзвичайно багатим ресурсним потенціалом, має всі можливості стати провідною туристичною дестинацією. Втім існує ряд проблем, які стають на заваді до цієї мети. Серед таких проблем виділяють основні: погано розвинена туристична інфраструктура, недостатня кваліфікованість робітників, невідповідність послуг міжнародним стандартам, відсутність ефективного державного регулювання тощо. Система використання туристичних ресурсів не є ефективною, тому вона потребує негайних змін.

Для подолання наявних проблем в туристичній галузі України важливо розробити ефективну стратегію розвитку туризму. Для цього необхідно окреслити конкретні задачі та розробити поетапний план реформування туристичної галузі в Україні. До таких задач варто віднести наступні: розбудова туристичної інфраструктури, залучення іноземних інвестицій, участь в міжнародній туристичній діяльності, розробка нових унікальних туристичних продуктів тощо.

ВИСНОВОК

Міжнародний туризм – це галузь економічної діяльності та міжнародного бізнесу, що відіграє важливу роль у соціально-економічному житті країни. Міжнародний туризм розглядають і як рекреаційну діяльність, що полягає у проведенні часу шляхом відпочинку, активних подорожей, оздоровлення. Він часто поєднується з пізнавальною діяльністю, що спрямована на ознайомлення подорожуючих з культурною спадщиною країни, до якої здійснюється подорож. Сфера міжнародного туризму неможлива без співробітництва країн між собою, адже для неї важливим аспектом ефективного функціонування є встановлення міцних дипломатичних зв'язків з іншими країнами.

Міжнародний туризм є різнобічною сферою діяльності, а тому класифікується за багатьма ознаками: за метою поїздки, засобом пересування, кліматом, тривалістю подорожі тощо. Базовою для розробки туристичної поїздки є класифікація за метою подорожі, яка визначає ряд інших чинників та поділяється на такі види: лікувально-оздоровчий, спортивний, релігійний, культурно-пізнавальний, сільський, зелений, пригодницький туризм та інші.

Розвиток міжнародного туризму залежить від багатьох чинників, серед яких виокремлюють: екологічні, природо-рекреаційні, економіко-політичні, демографічні, технологічні тощо. Вони можуть чинити як позитивний вплив на функціонування туристичної галузі, так і негативний. Найбільш негативними факторами вважаються: військові конфлікти, проблеми екології, пандемії та локальні епідемії, природні катастрофи.

На сьогодні міжнародний туризм є важливим компонентом розвитку економіки багатьох країн. Його розвиток стимулює розвиток інших галузей національної економіки, адже туризм безпосередньо пов'язаний з торгівлею, сільським господарством, промисловістю, транспортним сектором. Туризм сприяє надходженню валютних коштів у бюджет країни і, таким чином, підвищує рівень економіки, а також стимулює створення більшої кількості робочих місць і, в результаті, вирішує проблему низького рівня

працевлаштування в країні. Якщо держава веде активну політику щодо розвитку туризму, попит на кваліфікованих працівників туристичної сфери завжди зростатиме.

Україна є найбільшою країною Європи та володіє надзвичайно великою ресурсною базою для розвитку туризму. Проте негативні фактори, як військові дії, нестабільна економічна ситуація, погано розвинена інфраструктура гальмують розвиток туристичної галузі. Для його активізації необхідно подолати ці проблеми або створити стратегію розвитку туризму в нинішніх умовах. Як результат, Україна зможе стати однією з найпривабливіших туристичних дестинацій не лише Європи, а й світу. На території України є сприятливі умови для розвитку різних видів туризму, серед яких як традиційні (культурно-пізнавальний, пригодницький, лікувально-оздоровчий, релігійний туризм), так і більш сучасні та популярні (сільський, зелений, молодіжний, автомобільний туризм).

Через велику кількість досі невирішених проблем активний розвиток туризму в Україні знаходиться під загрозою. Не зважаючи на те, що Україна є привабливою туристичною дестинацією для багатьох туристів, які хочуть її відвідати, такі проблеми можуть спричинити негативні враження в іноземних відвідувачів після подорожі. Тому на сучасному етапі уряд повинен докласти зусиль для розробки успішної стратегії розвитку туризму в Україні. Цьому може вдало сприяти євроінтеграційний період в країні, що зараз відбувається. Важливо побудувати нову або реконструювати наявну туристичну інфраструктуру, залучити потік іноземних інвестицій, проводити рекламну кампанію України як туристичної дестинації за кордоном, стимулювати потік іноземних туристів, підвищувати рівень кваліфікації робітників туристичної сфери та всебічно розвивати внутрішній туризм серед населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва Т. І., Соколовська А. С. Вплив глобальних факторів на розвиток туризму в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 11. С. 44-47.
2. Бондар І. В. Вплив туризму на світову економіку. *Студентський науковий вісник*. 2016. № 39. С. 124-126.
3. Воронкова Т. Є., Притуленко А. В. Міжнародний туризм і його вплив на соціально-економічний розвиток України. *Ефективна економіка*. 2020. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/85.pdf.
4. Головня О. М., Ставська Ю. В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Вінниця, 2020. 316 с.
5. Горіна Г. О. Інтеграційна стратегія розвитку ринку туристичних послуг України. *Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 14 грудня 2017 р. Полтава, 2017. С. 138-141.
6. Гришук А. М., Масюк Ю. О. Визначення впливу розвитку туризму на національну економіку. *Економічний аналіз* : зб. наук. пр. Тернопіль, 2015. Т. 21, № 1. С. 26-33.
7. Дарабаіх Р. Вплив міжнародного туризму на економіку країн, що розвиваються. Київ, 2022. 98 с. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/59152/1/ФЕБА_2022_051_4_Дарабаіх_R.pdf.
8. Державне агентство розвитку туризму. Туристична статистика України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/4-2-mln-inozemciv-ta-14-7-mln-ukrayinciv-dani-pro-peretin-derzhavnogo-kordonu-za-2021-rik>.
9. Держстат України. Кількість туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами, за видами туризму. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm.

10. Заячківська Г. Міжнародний туризм як економічна категорія: теоретичні аспекти. Українська наука: минуле сучасне, майбутнє : зб. наук. пр. Тернопіль, 2010. Вип. 14-15. С. 80–85.
11. Збарський В. К., Грибова Д. В. Сучасні особливості розвитку туристичної галузі в Україні. *Економіка та держава*. 2020. (№4). С. 81-84.
12. Кіш Г. В., Зозулинець Х. Міжнародний туризм та його вплив на соціально-економічний розвиток України. *Сучасні чинники розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики держави: економічні та інституціональні аспекти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 27 жовтня 2018 р. Запоріжжя, 2018. С. 49-52.
13. Ключник А. В. Теоретичний аналіз поглядів на визначення міжнародного туризму. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2016. Вип. 1. С. 20–27.
14. Колесник О. О. Оцінка стану конкурентоспроможності туристичних підприємств України. *Економіка. Управління. Інновації. Економічні науки*. Житомир, 2009. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eui_2009_2_20.pdf.
15. Липак А. І. Вплив міжнародного туризму на сталий розвиток країн, що розвиваються. 2021. 87 с. URL: https://repository.lnup.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/206/1/Lypak_mag.pdf.
16. Літинська В. А. Роль та значення туризму в економіці України та світу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Хмельницький, 2013. Т. 1, №6. С. 229-233.
17. Мацука В. М. Стратегічні напрями розвитку міжнародного туризму в Україні. *Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. Маріуполь, 2019. С. 149-150.
18. Мельник А. О., Тукін Н. В. Проблеми розвитку туризму в Україні. *Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні* : матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф. 2019. С. 115-118. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/12889/1/SDRBP2019_P115-118.pdf.

19. Незвещук-Когут Т. С., Язіна В. А. Готельно-ресторанне господарство як основна складова частина сфери туризму та її вплив на соціально-економічний розвиток України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. Херсон, 2020. Вип. 4. С. 51-57.

20. Побоченко Л. М., Курасова М. Г. Міжнародний туризм як чинник відновлення світової економіки. *Стратегія розвитку України*. 2010. (№1). С. 160-166.

21. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text>.

22. Пурська І. Класифікаційні ознаки міжнародного туризму. *Вісник Львівського університету. Міжнародні відносини*. Львів, 2016. Вип. 40. С. 187–195.

23. Радченко О., Горбаченко С. Стратегія розвитку туристичної галузі України в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/204/196>.

24. Скрипка І. В. Вплив міжнародного туризму на соціально-економічний розвиток України 2012. 108 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1008/1/Skrypka%20I.%20V.%20ME%20MTzmi-54.pdf>.

25. Смутчак З. В. Вплив розвитку туризму на соціально-економічний стан в Україні. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. 2020. (№27). С. 92-97.

26. Соловей І. Вплив туризму на соціально-економічний розвиток України. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Бережани, 25 травня 2022 р. Бережани, 2022. С. 113-115.

27. Транченко Л. В., Коваленко Л. Г. Значення туристичної галузі в системі розвитку національної економіки. Економіка. Менеджмент. Бізнес : зб. наук. пр. Київ, 2015. С. 88-92.

28. Чаплінська А. А., Костенюк Ю. В. Проблеми та перспективи розвитку міжнародного туризму України. *Актуальні проблеми ефективності використання потенціалу економіки країни*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 20-21 січня 2017 р. Дніпро, 2017. С. 15-18.

29. Черниш І. В. Роль туристичної галузі у розвитку національної економіки. Економічний аналіз : зб. наук. пр. Тернопіль, 2013. Т. 14, № 1. С. 159-166.

30. Що може привабити іноземних туристів в Україні? : стаття. URL: <https://omore.city/articles/146270/scho-mozhe-privabiti-inozemnih-turistiv-v-ukraini->.